

Rabia Keçialan

Abant İzzet Baysal University, rkecialan@ibu.edu.tr, Bolu-Turkey

Ayşe Ferda Ocakçı

Koç University, aocakci@ku.edu.tr, İstanbul-Turkey

DOI	http://dx.doi.org/10.12739/NWSA.2018.13.2.1B0051
ORCID ID	
CORRESPONDING AUTHOR	Rabia Keçialan

ERGENLERE YAPILAN SOSYAL BECERİ EĞİTİMİNİN İLETİŞİM VE ÖFKE KONTROLÜNE ETKİSİ

ÖZ

Ergenlik dönemi çocukluktan farklı olarak günlük sorunların çözülmesinin, kişisel sorumlulukların yerine getirilmesinin gerektiği ve sosyal ilişkilerin geliştirilmesinin beklenildiği gelişimsel bir dönemdir. Ergenlerin bu dönemi sağlıklı bir şekilde tamamlayabilmelerinde sosyal beceri eğitimleri önemli bir yol göstericidir. Araştırma, ergenlere yapılan sosyal beceri eğitiminin iletişim ve öfke kontrolüne etkisini incelemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Ergenlere yapılan sosyal beceri eğitiminin iletişim ve öfke kontrolüne etkisini incelemek amacıyla yarı deneysel bir araştırma olup, tek grupta öntest- sontest düzeninde yapılmıştır. Örnekleme 65 ergen oluşturulmuştur. Veri toplamak amacıyla, çalışma için özel oluşturulmuş Ergen Kişisel Bilgi Formu, İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği (İBDÖ), Sürekli Öfke-Öfke İfade Tarzı Ölçeği (SÖÖTÖ) ve Eğitim Bilgi Testi kullanılmıştır. Bulgularda, uygulanan eğitim sonucunda öntest ve sontestbilgi seviyesi arasındaki fark anlamlı bulunmuştur (p<0,005). Aynı şekilde iletişim becerileri öntest ve sontest puan ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmuştur (p <0,005). Uygulanan eğitimin bilgi seviyesini ve iletişim becerilerini arttırıcı olarak başarılı olduğu sonucuna varılmıştır. Sürekli öfke ve öfke kontrolü eğitim ile değişmemektedir.

Anahtar Kelimeler: Ergenlik, İletişim, Öfke, Hemşirelik, Sosyal Beceri

EFFECTS OF SOCIAL SKILLS EDUCATION ON COMMUNICATION AND ANGER CONTROL IN ADOLESCENTS

ABSTRACT

Introduction: Unlike childhood, adolescence is a period in which problems are solved, personal responsibilities are fulfilled. Adolescence is a developmental period in which the development of social relations is expected. Social skills training is an important guide for adolescents to complete this period in a healthy way. Methods: In order to examine the effect of social skills training related to anger control, communication quasi-experimental research, single-group pretest-post test were used. The sample consisted of 65 adolescents. For collecting data for the study, Adolescent Personal Information Form, Communication Skills Rating Scale (OCS), State-Trait Anger Expression Inventory (STAS) and the Education Information Test were used. Results: The findings of the present study showed that there were significant statistical differences (p <0,005) between pretest and posttest in terms of scores of all the relevant scales used in this study. However, the scores of trait anger and anger control training in pretest were not significantly different from those in post-test. Conclusion: Training was found to increase the level of knowledge and communication skills of adolescents.

Keywords: Adolescence, Communication, Anger, Nursing, Social Skill

How to Cite:

Keçialan, R. ve Ocakçı, A.F., (2018). Ergenlere Yapılan Sosyal Beceri Eğitiminin İletişim Ve Öfke Kontrolüne Etkisi, **Medical Sciences (NWSAMS)**, 13(3):58-65, DOI: 10.12739/NWSA.2018.13.3.1B0051.

1. GİRİŞ (INTRODUCTION)

Ergenlik çocukluk ve erişkinlik dönemleri arasında yer alan bir geçiş dönemidir. Bu dönemde hızlı fiziksel değişikliklere paralel olarak duygusal, davranışsal ve bilişsel alanlarda da gençler önemli bir değişiklik geçirirler. Ergenlik döneminin erişkin yaşama hazırlık dönemi olarak kabul edilmesi sosyal çevrenin ergenlere yönelik sorumluluk alma beklentilerinin giderek artmasına neden olur (Hatipoğlu 2013). Ergenlik dönemi kişilerarası ilişkilerde başarılı olabilmek için oldukça fazla çaba sarf edilen önemli bir evre olarak da kendini gösterir. Bu nedenle birçok genç arkadaşları, ailesi ve diğer yetişkinlerle ilişki kurmakta güçlük yaşamaktadır (Öztaban ve Adana 2015). Sosyal beceriler kişilerin başkalarıyla olumlu etkileşimleri başlatmaları ve sürdürmeleri için önemlidir (Akçamete ve Avcıoğlu 2005). Ergenlerin çocukluk ve yetişkinlik arasında kalıp, kendilerini özgün bir birey olarak kanıtlama eğilimlerinin yoğun olarak yaşandığı bu süreç aynı zamanda şiddete olan eğilimi artırır (Gürsoy 2009). DSÖ de şiddetin önlenmesi konusundaki önerileri içinde, iletişim kurma ve öfke kontrolü gibi davranış eğitimi önermektedir (Güler ve Akın 2006). İletişim becerileri ve öfke kontrolü sosyal beceri eğitimi içinde yer alır.

Sosyal beceri eğitimi aynı zamanda kişisel gelişim eğitimleri içinde sayılır ve bu eğitimlerin okullarda gençlere verilmesi önerilmektedir (Kulaksızoğlu 2003). Okul ve aile ortamları bireylerin sosyal becerilerini geliştirmesi için gereken fırsatları hazırlayan iki temel ortamdır (Kocabaş ve Akkök 2012). Ülkemizde yapılan bir çalışmada öfke yönetimi becerileri programının ergenlerin öfke ve saldırganlık düzeyini azalttığı bulunmuştur. (Cenkseven 2006) Ceyhan (2003) üniversite öğrencileri üzerinde yaptığı araştırmada, iletişim becerisine bağlı olarak öğrencilerin kişisel, sosyal ve genel uyum düzeylerinin daha iyi olduğu sonucuna ulaşmıştır. Nitelikli sosyal ilişkiler ve iyi sosyal beceriler, sağlıklı psikolojik gelişimde, akademik başarıda, ileride evlilik yaşamında ve iyi bir ebeveyn olmada rol oynamaktadır (Hair, Jager ve Garret 2002).

2. ÇALIŞMANIN ÖNEMİ (RESEARCH SIGNIFICANCE)

Bu çalışmada ergenlere yapılan sosyal beceri eğitiminin iletişim ve öfke kontrolüne etkisi incelenmiştir. Ayrıca, bu araştırma sağlık meslek lisesi 9. sınıf öğrencisi ergenlere yapılan sosyal beceri eğitiminin iletişim ve öfke kontrolüne etkisini incelemek amacıyla yapılmıştır. Amerika'da Ulusal Okul Hemşireleri Derneği hemşirenin sınıf içinde iletişim, öfke yönetimi, sorun çözme ve çatışma çözme becerisi kazandırma gibi konularda dikkat çekici eğitim etkinlikleri düzenlediğine işaret eder (Pourcia ve Valette 2001, NASN 2013).

3. ÇALIŞMANIN AMACI (PURPOSE OF STUDY)

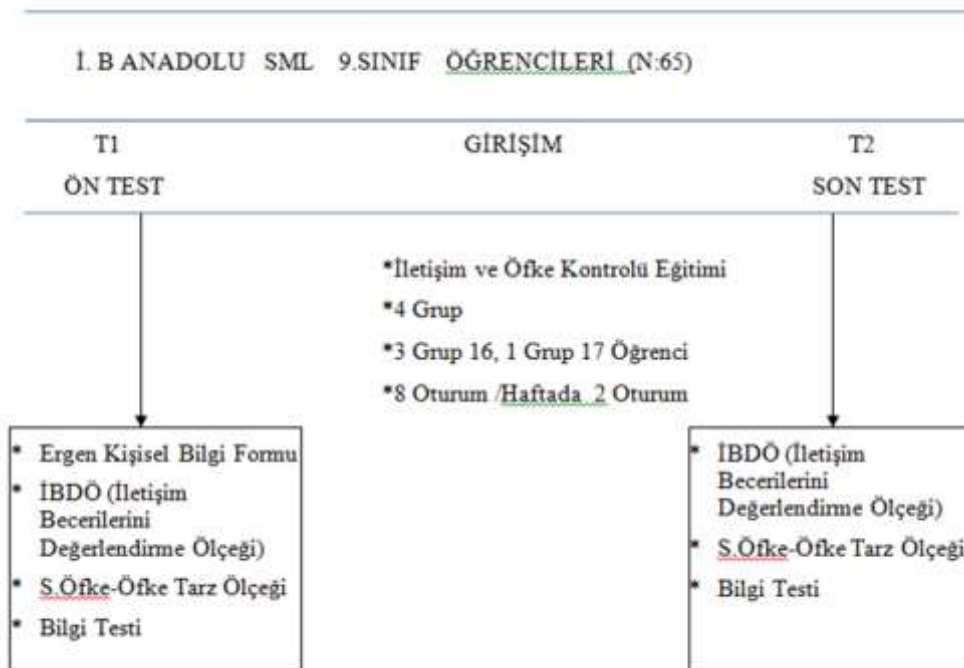
Ergenlere başta iletişim ve öfke kontrolü olmak üzere sosyal beceri kazandırmaya ilişkin eğitim verilmesinin, onları erişkinliğe daha iyi hazırlayacağı ve gelecekteki hedeflerine ulaşmalarında başarılı olmalarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Her alanda özellikle okullarda ergenlerle çalışma fırsatı olan hemşireler bu konuda etkin rol alabilirler. Bu araştırmanın amacı, sağlık meslek lisesi öğrencisi ergenlere yapılan sosyal beceri eğitiminin iletişim ve öfke kontrolüne etkisini incelemektir.

4. MATERYAL VE METOD (MATERIAL AND METHODS)

Çalışma yarı deneysel bir araştırma olup, tek grupta öntest-sontest düzeninde yapılmıştır (Emiroğlu 2004). Araştırmanın evrenini Bolu İzzet Baysal Anadolu Sağlık Meslek Lisesinde (İ.B Anadolu SML)

eğitim gören tüm 9. Sınıf öğrencileri (14-16 yaş grubu) oluşturmuş, çalışmaya katılmayı kabul eden tüm öğrenciler çalışmaya dahil edilmiştir. (Uygulama için İ.B. Anadolu SML yöneticileri ders programları uygun olduğundan 9. Sınıf öğrencilerine izin vermiştir.) Çalışma için Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimlerde İnsan Araştırmaları Etik Kurulu izni ve İ.Baysal Anadolu SML'den resmi izin alınmıştır. Dokuzuncu sınıf öğrencileri 72 kişiden oluşmaktadır. Uygulamada 65 öğrenciye ulaşılabilmektedir. Dört eğitim grubu oluşturulmuş ve gruplara dahil edilen öğrenciler sınıf listesine göre seçilmiştir. Ortalama 3 aylık dönemde 8 oturum yapılmış, eğitimler haftadal-2 olmak üzere araştırmacı tarafından verilmiştir. Her eğitim oturumu bir ders süresi (ortalama 50 dk.) sürmüştür.

İlk 4 oturum iletişim becerileri, diğer 4 oturum öfke kontrolüne yönelik olarak gerçekleştirilmiştir. İletişim becerileri eğitiminde tanışma, etkili iletişim kurma, küçük gruplarda konuşabilme ve benlik durumlarına göre iletişim şekilleri konularında yapılandırılmış bir program hazırlanmıştır. Öfke kontrolüne yönelik olarak duyguları tanıma, öfkeyi başlatan olaylar, öfkeyi ifade etme ve öfkeyle başatma konularında yapılandırılmış bir program hazırlanmıştır. Programın hazırlanmasında eğitim psikolojisi alanında Prof.Dr. Adnan Kulaksuzoğlu'nun yayınlarından yararlanılmış ve kendisinden e mail yoluyla görüş alınmıştır (Kulaksuzoğlu 2003). Oturumların oluşturulmasında bilişsel davranışçı yaklaşımdan yararlanılmıştır. Eğitim programında soru sorma, dikkati çekme, küçük grup tartışması yapma, ev ödevi verme, örnek olay inceleme ve yaparak öğrenme gibi öğretim yöntemlerinden yararlanılmıştır. Oturumlarda U şeklinde sınıf düzeni sağlanmıştır. Oturumlara o gün ilgili sınıftan sorumlu olan bir öğretmen de katılmıştır. Eğitim oturumlarında bilgisayar, yazı kağıdı ve oyun kartları kullanılmıştır. Araştırma akış şeması Şekil 1'de yer almaktadır.

- **Şekil 1 Araştırma Akış şeması:** Çalışmada Ergen Kişisel Bilgi Formu, İletişim Becerilerini değerlendirme Ölçeği (İBDÖ), Sürekli Öfke-Öfke İfade Tarzı Ölçeği (SÖÖTÖ), Eğitim Bilgi Testi kullanılmıştır.

- **Ergen Kişisel Bilgi Formu:** Form ergenlerin cinsiyeti, yaşı, ailedeki çocuk sayısı vb. şeklindeki tanımlayıcı sorulardan oluşmuştu (Şekerci, Terzi, Kitiş ve Okuyan 2017).
- **İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği (İBDÖ):** Lise öğrencilerinin iletişim becerilerini nasıl değerlendirdiklerini anlamak amacıyla geliştirilmiştir (Korkut 1996). İBDÖ 5 'li likert tipinde 25 ifadeden oluşan ölçek toplam 25 anlatımdan oluşmakta olup, elde edilebilecek en yüksek puan 100, en düşük puan ise 0'dır. Ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik çalışması aynı kişi tarafından yaşları 14-17 arasında değişen 126 öğrenci üzerinde 3 hafta ara ile yapılmıştır. Bu çalışma kapsamında ölçeğin güvenilirlik katsayısı 0,86 olarak hesaplanmıştır.
- **Sürekli Öfke-Öfke İfade Tarzı Ölçeği (SÖÖTÖ):** Öğrencilerin öfke ifade tarzlarını belirlemek amacıyla Spielberger ve arkadaşları tarafından 1983 yılında geliştirilmiştir. Ölçeğin Türkiye uyarlaması Özer (1994) tarafından yapılmıştır. Ölçek, 34 maddelik 4'lü likert tipi bir ölçektir. Öfke-iç, öfke-dış, öfke-kontrol alt ölçeklerinin güvenilirlik katsayıları sırasıyla 0.62, 0.78 ve 0.84 olduğu bulunmuştur (Özer 1994, Savaşır ve Şahin 1997). Bu çalışma kapsamında Öfke ölçeği için güvenilirlik katsayıları; sürekli Öfke 0.90; Öfke İç Vurumu 0.88; Öfke Dış Vurumu 0.89; Öfke Kontrol 0.87 olarak hesaplanmıştır.
- **Eğitim Bilgi Testi:** Çalışmaya katılan öğrencilerin iletişim ve öfke kontrolüne ilişkin bilgi düzeylerini değerlendirmeye yönelik araştırmacı tarafından literatürden yararlanılarak geliştirilen 10 soruluk çoktan seçmeli bir testtir (Köknel 1999, Kulaksızoğlu 2003, Yavuzer 2005). Sorular doğru iletişimin özellikleri, empati yapma, öfke ile başetmede yöntemler vb. konulardan oluşmuştur.

Çalışmada eğitim programı öncesi yukarıda belirtilen veri toplama formlarının tamamı uygulanmış, son eğitim oturumu sonunda İletişim Becerilerini değerlendirme Ölçeği (İBDÖ), Sürekli Öfke-Öfke İfade Tarzı Ölçeği (SÖÖTÖ), Eğitim Bilgi Testi uygulanmıştır. Verileri değerlendirilmesinde SPSS 17.0 istatistik programı kullanılmıştır. Değişkenlerin normal dağılımını gösteren Kolmogorov Smirnov testi sonucunda değişkenlerin normal dağılım göstermediği görülmüştür. Verilerin analizinde parametrik olmayan yöntemler tercih edilmiştir. Deney öncesi ve deney sonrası niceliksel verilerin karşılaştırılmasında eşleşmiş gruplar wilcoxon testi, deney öncesi ve deney sonrası niceliksel verilerin tanımlayıcı özellikler ile karşılaştırılmasında iki grup arasındaki farkı Mann Whitney-U testi, ikiden fazla grup durumunda parametrelerin gruplararası karşılaştırmalarında Kruskal whallis testi ve farklılığa neden olan grubun tespitinde Mann Whitney-U testi kullanılmıştır. Elde edilen bulgular %95 güven aralığında, %5 anlamlılık düzeyinde değerlendirilmiştir. Bu çalışma kapsamında Veri Toplama Araçları Güvenirlik Katsayıları İletişim becerileri ölçeği güvenilirlik katsayısı 0.86 olarak hesaplanmıştır. Öfke ölçeği için güvenilirlik katsayıları Sürekli Öfke 0.90; Öfke İç Vurumu 0.88; Öfke Dış Vurumu 0.89; Öfke Kontrol 0.87 olarak hesaplanmıştır.

5. ARAŞTIRMANIN HİPOTEZLERİ (RESEARCH HYPOTHESES)

- H1: Sosyal beceri eğitiminin öğrencilerin temel iletişim beceri puanı üzerinde anlamlı etkisi vardır.
- H2: Sosyal beceri eğitiminin öğrencilerin öfke kontrol puanları üzerinde anlamlı etkisi vardır.

6. BULGULAR VE TARTIŞMA (RESULTS AND DISCUSSION)

Öğrencilerin %13.8'i 14 yaş, %75.4'i 15 yaş, %10.8'i, 16 yaşındadır. Öğrencilerin %87.7'i kız, %12.3'ü erkektir. Öğrencilerin %89.2'sinin anne mesleği ev hanımı, %10.8'i işçidir. Öğrenciler anne eğitim düzeyi %81.5 ilkokul, %6.2'si ortaokul, %12.3'ü lise olarak dağılmaktadır. Öğrencilerin %92.3'ü aile ekonomik durumlarını yeterli, %7.7 çok yetersiz olarak bildirmiştir.

Tablo 1. Eğitim öncesi ve eğitim sonrası bilgi puan ortalamalarının değerlendirilmesi (S=65)

(Table 1. Evaluation of pre-training and post-training information point averages (S=65))

Ölçümler	Ön Test		Son Test		S	Z	p
	Ortalama	SS	Ortalama	SS			
Bilgi Puanı	4.339	0.923	4.969	1.030	65	-3.254	0.001

Tablo 1'de araştırmaya katılan öğrencilerin bilgi puan ortalamalarına bakıldığında, eğitim öncesi puan ortalaması 4.33 ± 0.92 eğitim sonrası 4.96 ± 1.03 olarak saptandı ve aralarındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulundu ($p < 0.05$). Bu bulgulara göre girişim sonrası bilgi düzeyi artmıştır.

Tablo 2. Eğitim öncesi ve eğitim sonrası iletişim becerileri arasındaki puan ortalamalarının değerlendirilmesi

(Table 2. Evaluation of the points average between pre-training and post-training communication skills)

Ölçümler	Ön Test		Son Test		N	Z	p
	Ortalama	SS	Ortalama	SS			
Beceriler	69.262	13.104	80.708	9.957	65	-4.356	0.000

Öğrencilerin eğitim sonrası iletişim becerileri son test puanı (80.70 ± 9.95) eğitim öncesi ön test puanından (69.26 ± 13.10) yüksektir ve aralarındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($p < 0.05$). (Tablo 2). Üniversite öğrencileriyle yapılan deneysel desenli bir çalışmada, iletişim becerilerine yönelik 11 oturumlu bir program hazırlanmış ve çalışmamızda aynı ölçek (İ.B.D.Ö) kullanılmıştır. Sonuçta çalışmamızla benzer şekilde eğitim programının iletişim becerilerini artırma da etkili olduğu bulunmuştur (Şahin, 2017). Çalışmamızla aynı ölçeklerin kullanıldığı ve benzer grupta yapılan bir çalışmada, Anadolu lisesi 9. Sınıf öğrencilerine çözüm odaklı psikolojik yaklaşıma dayalı öfke kontrolü eğitimi verilmiştir. Bu eğitimin çalışmamızın tersine öfke kontrolü üzerine anlamlı bir etki gösterdiği, iletişim becerileri üzerinde ise anlamlı bir etkisi olmadığı bulunmuştur (Siyez ve Tan, 2014). Yaratıcı drama ile bütünleştirilmiş iletişim becerileri eğitiminin, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi bölümü öğrencilerinin iletişim becerilerine etkisinin olup olmadığının incelendiği başka bir deneysel çalışmada aynı ölçek kullanılmıştır. Sonuçta eğitimin öğrencilerin iletişim beceri puanlarını yükselttiği bulunmuştur (Arslan, Erbay ve Saygın, 2010). Deniz (2003)'in iletişim becerileri eğitiminin ilköğretim 8. Sınıf öğrencilerinin iletişim becerisi düzeylerine etkisini araştırdığı çalışmasında verilen iletişim becerileri eğitiminin öğrencilerin iletişim becerileri üzerinde etkili olduğunu bulmuştur.

Tablo 3 . Eğitim öncesi ve eğitim sonrası öfke puanları (S=65)
(Table 3. Pre-training and post-training anger scores (S=65))

Ölçümler	Ön Test		Son Test		N	Z *	p
	Ort	Ss	Ort	Ss			
Sürekli Öfke	25.985	5.928	25.308	7.252	65	-0.385	0.700
Öfke İçe Vurumu	17.831	3.638	18.862	5.417	65	-0.656	0.512
Öfke Dışa Vurumu	19.385	6.159	19.862	6.077	65	-0.392	0.695
Öfke Kontrol	20.985	5.167	21.539	5.010	65	-0.322	0.748

Tablo 3'de Eğitim Öncesi ve Eğitim Sonrası Öfke Puanları verilmiştir. Sürekli öfke ön test ile sürekli öfke son test, öfke içe vurumu ön test ile öfke içe vurumu son test, öfke dışa vurumu ön test ile öfke dışa vurumu son test, öfke kontrol ön test ile öfke kontrol son test ortalamalarının anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan değerlendirme sonucunda aritmetik ortalamalar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p>0.05$). Öz ve Aysan (2011) tarafından yapılan ve 15-16 yaş grubu lise öğrencileriyle aynı ölçek kullanılarak yapılan bir araştırmada, benzer konuları içeren öfke eğitimi oturumları 90 dakika olup, süre olarak çalışmamızdakinden fazladır. Öfke Yönetimi Eğitimi sonrasında deney grubunun sürekli öfke, içe yönelik öfke, dışa yönelik öfke düzeylerinde istatistiksel olarak anlamlı düşüş, öfke denetimi düzeyi ve iletişim becerilerinde ise istatistiksel olarak anlamlı olarak artış bulunmuştur. Benzer şekilde Şekerci ve arkadaşları tarafından yapılan çalışmada, 13 yaş grubu ergenler üzerinde davranışçı bilişsel yöntemle hazırlanan eğitim programının öfke düzeyini düşürmede etkili olduğu bulunmuştur (Şekerci, Terzi, Kitiş ve Okuyan 2017). Ortaokul öğrencileriyle Malezya'da yapılan bir çalışmada benzer yöntemle 10 haftalık bir eğitim programı uygulanmış sonunda öğrencilerin öfke davranışının azaldığı belirlenmiştir (Chin ve Ahmad, 2014). Yedi-11 yaş grubu çocuklarla yapılan bir çalışmada sosyal beceri yanında sanatla ilgili eğitimlerin, sürekli öfke düzeyinin düşürülmesinde ve öfke ile başa çıkmada tercih edilmesi gereken etkili yöntemler olduğu belirtilmiştir (Alevnazad, Mousavi ve Sohrabi, 2014). Ülkemizde yapılan bir çalışmada yaş ortalaması 17 olan deney grubundaki öğrencilerin öfke kontrolü puanlarında anlamlı artış olmakla birlikte, sürekli öfke durumlarında anlamlı farklılık olmadığı saptanmıştır. Bu sonuç çalışmamızla benzerdir (Sezen ve Bedel 2016).

7. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI (RESEARCH LIMITS)

Uygulama yapılan okulda ders ve staj programları nedeniyle yalnız 9. Sınıf öğrencileri çalışmaya dahil edilmiştir. Çalışma sonuçları araştırmamızda kullanılan eğitim programı ve kullanılan ölçeklerle sınırlıdır.

8. SONUÇ VE ÖNERİLER (CONCLUSIONS AND RECOMMENDATIONS)

Çalışmamızda uygulanan eğitim bilgi seviyesini arttırıcı olarak başarılıdır. Uygulanan eğitim iletişim becerilerini arttırmada etkilidir. Sürekli öfke ve öfke kontrolü ise eğitim ile değişmemektedir. Yaşı 15 yaş olanların sürekli öfke son test puanları (25.469 ± 7.162), yaşı 14 yaş olanların sürekli öfke son test puanlarından (20.778 ± 6.629) yüksek bulunmuştur. Yaşı 16 yaş olanların sürekli öfke son test puanları (30.000 ± 5.944), yaşı 14 yaş ve 15 yaş olanların sürekli öfke son test puanlarından (20.778 ± 6.629) yüksek bulunmuştur. Kızların öfke kontrol ön test puanları ($x=21.509$), erkeklerin öfke kontrol ön test puanlarından ($x=17.250$) yüksek bulunmuştur. Kızların sürekli öfke ön test puanları ($x=25.404$),

erkeklerin sürekli öfke ön test puanlarından ($x=30.125$) düşük bulunmuştur. Çalışmamızda yer aldığı gibi okullar ve bunun dışında gençlik danışma merkezleri, çıraklık eğitim merkezleri, sağlık hizmeti sunulan kurumlar gibi ergenlerin bulunduğu diğer alanlarda da sosyal beceri eğitimlerinin verilmesinin ergenlik döneminin sağlıklı geçirilmesinde olumlu katkısı olacağı düşünülmektedir. Sosyal beceri eğitimlerinin çalışmamızda yer almayan değişik yaş gruplarındaki ergenlere de uygulanması karşılaştırma açısından yarar sağlayacaktır. Bu eğitimlerin planlanmasında drama yöntemi gibi farklı eğitim yöntemleri ve uzun süreyi kapsayan tekrarlı programların etkisi incelenmelidir. Toplumun her kesiminde aile, öğretmen ve diğer çalışanlarla iş birliği yapılarak riskli ergen gruplarının belirlenmesi ve bu gruplara özel sosyal beceri eğitimi verilmesinin yararlı sonuçları olacağına inanılmaktadır.

KAYNAKLAR (REFERENCES)

1. Akçamete, G. ve Avcıoğlu, H., (2005). Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeğinin (7-12 Yaş) Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 5(2):61-77
2. Alevinazad, R., Mousavi, M., and Sohrabi, N., (2014). Effects of Art Therapy on Anger and Self-esteem in Aggressive Children. Procedia-Social and Behavioral Sciences Journal, 113:111-117.
3. Arslan, E., Erbay, F. ve Saygın, Y., (2010). Yaratıcı Drama İle Bütünleştirilmiş İletişim Becerileri Eğitiminin Çocuk Gelişimi Ve Eğitimi Bölümü Öğrencilerinin İletişim Becerilerine Etkisinin İncelenmesi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 23:1-8.
4. Cenkseven, F., (2003). Öfke Yönetimi Becerileri Programının Ergenlerin Öfke ve Saldırganlık Düzeylerine Etkisi. Eğitim Bilimleri ve Uygulama Dergisi, 2(4):153-67.
5. Ceyhan, A.A., (2006). An Investigation of Adjustment Levels of Turkish University Students With Respect to Perceived Communication Skill Levels. Social Behaviour and Personality, 34(4):367-379.
6. Chin, L.S. and Ahmad, N.S., (2014). Effect of Anger Management Module Using Cognitive Behavioral Therapy (CBT) on Anger Expression among the Adolescents in Secondary School. Journal Psikologi Malaysia, 27:25-39.
7. Deniz, İ., (2003). İletişim Becerileri Eğitiminin İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin İletişim Becerisi Düzeylerine Etkisi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Gazi Üniversitesi, Ankara.
8. Emiroğlu, O.N., (2004). Deneysel Tasarımlar, Hemşirelikte Araştırma İlke Süreç ve Yöntemleri. Erefe İ. (Ed.). Hemar-Ge, Ankara (3. Baskı), Ankara, 91-96.
9. Güler, Ç. ve Akın, L., (2006). Halk Sağlığı Temel Bilgiler. Hacettepe Üniversiteleri Basımevi, Ankara, 1246-1261.
10. Gürsoy, M., (2009). Öğrencilerde Şiddet Eğilimi ve Şiddete Yönelik Öğretmen Algıları. KKTC-Milli Eğitim Dergisi, No:3.
11. Hair, E.C., Jager, J., and Garret, S., (2002). Helping Teens Develop Healthy Social Skills and Relationships: What The Research Shows about Navigating Adolescence. <http://www.childtrends.org>, erişim tarihi: 20/5/2016.
12. Hatipoğlu, N.Ş., (2013). Adolesanlarda Psikososyal Gelişim. Türkiye Klinikleri J Fam Med-Special Topics, 4:12-15.
13. Kocabaş, E. ve Akkök, F., (2012). Uluslararası Bakolaryaya Ve Normal Liseye Devam Eden Öğrencilerin Aile İçi İletişimleri

- Sosyal Becerilerinin Karşılaştırılması. Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, Cilt:3, Sayı:27.
14. Korkut, F., (1996). İletişim Becerilerinin Değerlendirme Ölçeğinin Geliştirilmesi: Güvenirlilik ve Geçerlik Çalışmaları. Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 2(7):18-23.
 15. Köknel, Ö., (1999). Kaygıdan Mutluluğa Kişilik. (15. Baskı), Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul.
 16. Kulaksızoğlu, A., (2003). Kişisel Gelişim Uygulamaları, 1. Baskı, Nobel Yayın Dağıtım, İstanbul.
 17. National Association of School Nurses (NASN), Definition of school nursing 2005, www.nasn.org/policyadvocacy/positionpapersandreports, erişim tarihi: 15/10/2013.
 18. Öz, S. and Aysan, F., (2011). The Effect of Anger Management Training on Anger Coping and Communication Skills of Adolescents. International Online Journal of Educational Sciences, 3(1):343-369.
 19. Özer, A., (1994). Sürekli öfke (sl-öfke) ve Öfke İfadesi Tarzı (Öfke-Tarz) Ölçekleri Ön Çalışması. Türk Psikoloji dergisi, 9(31):26-35.
 20. Öztaban, Ş. ve Adana, F., (2015). Lise Öğrencisi Erkek Ergenlerde Problem Çözme Eğitiminin; Problem Çözme Becerisi, Kişilerarası İlişki Tarzı ve Öfke Kontrolü Üzerine Etkisi. Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi, 2015, 17(1):21-36.
 21. Pourciau, C.A. and Vallette, E.C., (2001). School Health. Community Health Nursing Promoting The Health of Population. Ed.; M.A. Nies, M. McEwen. WB. Saunders Company, Third edition, Philadelphia, 702-729.
 22. Savaşır, I. ve Şahin, N.H., (1997). Bilişsel Davranışçı Terapilerde Değerlendirme: Sık kullanılan Ölçekler. Türk Psikologlar Derneği Yayınları, No:9, Özyurt Matbaacılık, Ankara, 9:70-74.
 23. Sezen, B. ve Bedel, A., (2016). Müzakere ve Arabuluculuk Eğitiminin Ergenlerin Kişiler Arası Problem Çözme Yaklaşımlarına Ve Öfkelerine Etkisinin İncelenmesi. Eğitim ve Bilim Dergisi, 40(182):63-75.
 24. Siyez, D.M. ve Tan, D., (2014). Lise Öğrencilerinin Öfke Kontrolü ve İletişim Becerilerinde Çözüm Odaklı Psiko-Eğitim Programının Etkisi. Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 2014, 5(41):11-22.
 25. Şahin, F.Y., (2017). Grupla İletişim Becerileri Eğitiminin Üniversite Öğrencilerinin İletişim Becerileri Düzeylerine Etkisi. Erkan S, Kaya A (Ed.) Deneysel Olarak Sınanmış Grupla Psikolojik Danışma ve Rehberlik Programları II (5. Baskı), Ankara, Pegem Akademi.
 26. Şekerci, G.Y., Terzi, H., Kitiş, Y. ve Okuyan, B.C., (2017). Sekizinci Sınıf Öğrencilerine Bilişsel Davranışçı Yaklaşımına Göre Uygulanan Öfke Kontrol Programının Etkinliği. DEUHFED, 10(4):201-207.
 27. Yavuzer, H., (2005). Gençleri Anlamak. İkinci Basım, Remzi Kitabevi, Ankara.